

Pedagogická psychologie

Klasické teorie učení

Úvodem

- Učení (Čáp, 2001)
 - Získávání zkušeností, utváření a pozměňování jedince v průběhu života.
 - Opakem vrozeného
 - Probíhá i na subhumánní úrovni

- Funkce učení
 - Přizpůsobování organismu k prostředí a změnám v prostředí
 - Přizpůsobování společnosti a jejím požadavkům
 - Nejedná se pouze o pasivní proces
 - (srv. např. Piaget – *asimilace a akomodace, Moscovichi – sociální reprezentace aj.*)

Výsledky učení

- **Vědomosti**
 - Systavy představ a pojmů
- **Senzorické dovednosti**
 - Např. rozlišování výšky a barvy tónů, odlišení správného a špatného chodu stroje podle zvuku atd.
- **Senzomotorické dovednosti**
 - Lepší koordinace vnímání a pohybů – např. psaní, řemeslné práce, sport
- **Intelektové dovednosti a schopnosti**
 - Např. matematické, jazykové
- **Návyky, postoje, vlastnosti osobnosti**
 - Např. vytrvalost, svědomitost
- **Sociální dovednosti**
 - Komunikativní dovednosti, orientace v sociálních vztazích, schopnost obhájit vlastní názor atd.

- V moderní pedagogice též označovány jako **kompetence**

Základní pojmy

- **Vědomosti**
 - osvojené soustavy informací, představ a pojmů
 - (srv. *deklarativní znalosti*)
- **Dovednosti**
 - předpoklad pro vykonávání činnosti či její části; znalost postupu či „strategie“ určité činnosti
 - (srv. *procedurální znalosti*)
- **Návyky**
 - Učněním získaná pobídka chovat se v určité situaci určitým způsobem a obsahuje motivační prvek
- **Kompetence** (v rámci ŠVP)
 - Zahrnují všechny výše uvedené; zdůrazňována praktičnost a provázanost s běžným životem

Druhy učení

- **Elementární učení**
 - Tvoření asociací nebo podmiňování
- **Komplexní učení**
 - Osvojení postupů při řešení problémů, mentální mapy prostředí, osvojování principů a systémů učiva
 - *(viz další přednáška)*
- **Sociální učení**
 - Komunikace, interakce a percepce, sociální role
 - *(viz sociální psychologie)*

Změny v přístupech ke školnímu učení (dle Mayer, 1992)

Časové období	Pojetí učení	Pojetí žáka	Pojetí učitele	Typické vyučovací metody
1900–1950	učení je zpevňování reakcí	žák je příjemcem odměn a trestů	učitel je distributorem odměn a trestů	série otázek a odpovědi zaměřených na výklad a opakování učiva, doplňování pracovních listů, nácvik dovedností a praktické procvičování
1960–1970	učení je získávání znalostí	žák je procesor zpracovávající informace	učitel je zprostředkovatelem znalostí	výklad, vysvětlování, studium učebnic a příruček, audiovizuální výuka
1980–1990	učení je konstruování znalostí	žák je aktér hledající význam a smysl toho, čemu se učí	učitel je žákovým průvodcem na cestě poznávání	diskuse o problémech, řízené objevování, spoluúčast na stanovení cílů, aktivní participace na řešení učebních úloh

Asocianisté...

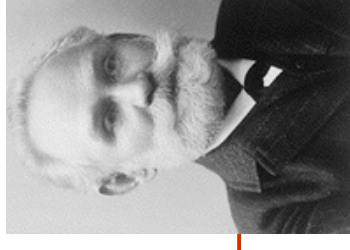
Asocianistické teorie učení

- **učení je zpevnování asociací a jejich podržení v paměti**
 - Spojení mezi jednoduchými zážitky, vjemy, představami a jednoduchými city
 - Spojuje se to, co jsme opakovaně prožívali současně nebo po sobě (**asociace podle dotyku**). Při vybavování se při zážitku prvním vybavuje i asociovaný druhý.
 - Asociace se vybavují i při prožívání podobných zážitků (**asociace podle podobnosti**)
- **důraz na receptivní stránku učení a opakování (memorování)**

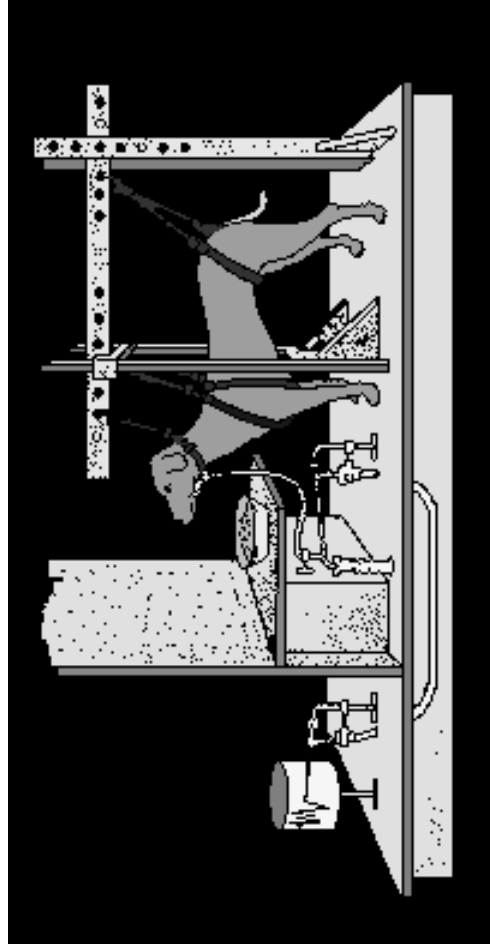

Klasické podmínování

Klasické podmínování (Pavlov)

- Klasické podmínování
 - Organismus se učí, že dvě události jdou za sebou nezávisle na aktivitě jedince

- Zvukový signál, sliny
- Nepodmíněný stimul, nepodmíněná reakce
- Podmíněný stimul, podmíněná reakce,

Jak to funguje můžete vyzkoušet na virtuálním psovi:

http://nobelprize.org/educational_games/medicine/pavlov/index.html

Operantní podmínování

Operantní (instrumentální) podmínování (Thorndike, Skinner)

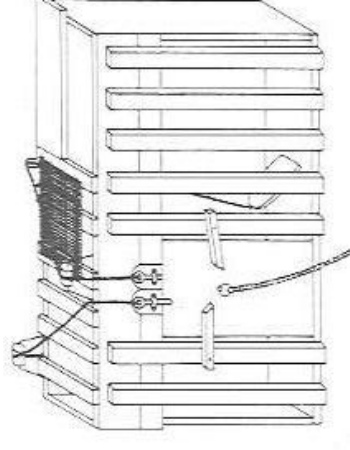
J.B. Watson, behaviorismus

„dejte mi tučet děti...“

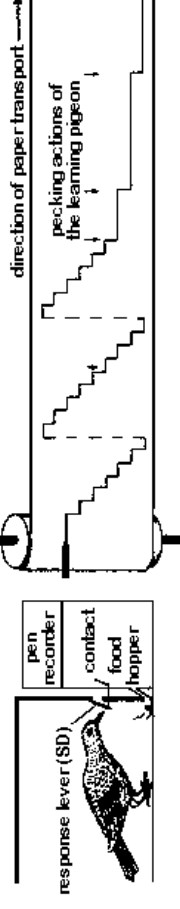
E.L. Thorndike

- experiment s hladovou kočkou v „problémové skříňce“
- **učení pokusem a omylem**; při opakování se počet neúspěšných pokusů snižuje; vzniká spoj mezi **stimulem** a **reakcí** (spoj S-R)

B.F. Skinner

- experimenty s **odměnami a tresty**
- **posilování reakce**

Gestalt

Celostní (gestalt) psychologie

- Zpočátku více zaměřena na vnímání
- *(celek je víc, než souhrn částí...;)*

W. Köhler

- Pokus se šimpanzem a banánem
 - podstatou „vhled“ do situace („aha moment“)
 - nová etapa ve výzkumu učení, myšlení a řešení problémů (mj. sociální učení – Bandura -

<http://www.healthyinfluence.com/Primer/modeling.htm>

Osm typů lidského učení (Gagné)

- 1. Učení signálům**
 - Po určitém podnětu následuje něco příjemného nebo nepříjemného (Pavlov)
- 2. Tvoření spojů S-R (podnět-reakce)**
 - Naučíme se reagovat na určitý podnět zcela určitým způsobem (Thorndike, Skinner)
- 3. Řetězení**
 - Spojení několika S-R do řetězu
- 4. Slovní asociace**
 - Spojení řady hlásek či slov (viz asociace)
- 5. Mnohonásobná diskriminace**
 - Rozlišování v souboru spojů a řetězců pohybových nebo slovních (např. rozeznávání rostlin, zvířat a jejich pojmenování)
- 6. Učení pojmům**
- 7. Učení principům a obecným vztahům**
 - (viz přednáška současné teorie učení)
- 8. Řešení problémů**

Poznámky

- Současná škola preferuje učení slovním asociacím a mnohonásobným diskriminacím (4 a 5)
- Žadoucí je usilovat v praxi o učení principům (7) a řešení problémů (8)
- Důležitým momentem jsou pro výsledky učení **zpětnovazební informace** - procesy kontroly, sebekontroly a autoregulace v průběhu učení

Rozšiřující literatura

- Psychology Classics
 - <http://psychclassics.yorku.ca/>
- Moore, Alex. *Teaching and Learning: Pedagogy, Curriculum and Culture*. Routledge Falmer, 2000.
 - <http://site.ebrary.com/lib/masaryk/Top?channelName=masaryk&cpage=2&docID=10054087&f00=txt&frm=smp.x&hitsPerPage=10&layout=document&p00=learning+theories&sortBy=score&sortOrder=desc>